Työ- ja elinkeinoministeriö
Johtava asiantuntija Antti Kaihovaara
Asiantuntijalausunto
30.9.2025

Eduskunnan hallintovaliokunta

Asia: HE 99/2025 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2026

KIRJALLINEN ASIANTUNTIJALAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ EDUSKUNNALLE VALTION TALOUSARVIOKSI VUODELLE 2026 (HE 99/2025 VP)

Teema: Työvoimapalvelut, kotouttaminen

Työ- ja elinkeinoministeriö kiittää mahdollisuudesta antaa kirjallisen asiantuntijalausuntonsa vuoden 2026 talousarvioesityksestä työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalla teemasta työvoimapalvelut ja kotouttaminen.

1 Kotoutumisen ja työvoiman maahanmuuton edistämisen määrärahat

Kotoutumisen ja työvoiman maahanmuuton edistämisen määrärahoiksi esitetään 351,9 milj. euroa, mikä on noin 149,5 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa ja noin 32,5 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2025 täydentävässä talousarviossa. Momentilta 32.50.30 (Valtion korvaukset kotoutumisen edistämisestä) korvataan kunnille, hyvinvointialueille ja Ahvenanmaan terveys- ja sairaanhoitoviranomaiselle pakolaisten (ml. kotikunnan omaavien tilapäistä suojelua saavien) vastaanotosta ja kotoutumisen edistämisestä aiheutuvia kustannuksia. Momenttia 32.50.03 (Kotoutumisen ja työvoiman maahanmuuton edistäminen) käytetään maahanmuuttajien kotoutumisen ja työllistymisen sekä kansainvälisen osaamisen ja työperusteisen maahanmuuton edistämiseen.

Momentti	TAE 2025	TAE 2026
32.50.03	2 559 000	2 109 000
32.50.30	498 774 000	349 744 000
Yhteensä	501 333 000	351 853 000

1.1 Valtion korvaukset kotoutumisen edistämisestä (mom. 32.50.30, arviomääräraha)

Momentin 32.50.30 (Valtion korvaukset kotoutumisen edistämisestä, arviomääräraha) määrärahaksi esitetään 349,7 milj. euroa, mikä on noin 149 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa ja noin 32,4 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2025 täydentävässä talousarviossa.

Vuonna 2026 laskennallisten korvausten piirissä arvioidaan olevan noin 12 000 kansainvälistä suojelua saavaa ja noin 33 000 tilapäistä suojelua saavaa henkilöä, joilla on kotikunta.

Valtio korvaa pakolaisten vastaanotosta aiheutuneet kustannukset kunnille, hyvinvointialueille ja Ahvenanmaan terveys- ja sairaanhoitoviranomaiselle laskennallisen perusteen tai todellisten kustannusten mukaan. Laskennallisten kustannusten arvioitu määrä vuonna 2026 on 164,5 miljoonaa euroa ja todellisten kustannusten perusteella maksettavien kustannusten arvioitu määrä 185,3 miljoonaa euroa.

Laskennallisia korvauksia maksetaan kunnille pakolaisten vastaanottamisesta, heidän osaamisensa ja kotoutumisen palvelutarpeensa arvioinnista, kotoutumissuunnitelman laatimisesta, ohjauksesta ja neuvonnasta sekä monikielisen yhteiskuntaorientaation, kotoutumiskoulutuksen, tulkitsemisen ja muiden kotoutumista edistävien palveluiden järjestämisestä. Hyvinvointialueelle laskennallista korvausta maksetaan monialaisen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointiin ja monialaisen kotoutumissuunnitelman laatimiseen osallistumisesta sekä muiden kotoutumista edistävien palveluiden ja tulkitsemisen järjestämisestä.

Laskennallisia korvauksia maksetaan kahden vuoden ajan oleskeluluvan saaneista turvapaikanhakijoista sekä tilapäistä suojelua saavista. Kiintiöpakolaisista korvauksia maksetaan kolmen vuoden ajan. Henkilöistä, joista maksettavan laskennallisen korvauksen maksuaika on alkanut ennen 1.1.2025 korvausaika on kolme vuotta, kiintiöpakolaisten osalta neljä vuotta.

Laskennallisten korvausten piirissä olevien määrästä arvioidaan olevan noin 20 % alle 7-vuotiaita, joista maksettava korvaus on 3 689 euroa/vuosi, ja 7 vuotta täyttäneitä 80 %, joista maksettava korvaus on 3 149 euroa/vuosi. Lisäksi 18 vuotta täyttäneestä henkilöstä maksetaan edellä mainitun laskennallisen korvauksen lisäksi laskennallista korvausta 7 814 euroa ensimmäiseltä täysi-ikäisenä maksettavalta vuodelta.

Hyvinvointialueelle korvataan todellisten kustannusten mukaan:

- Täydentävä ja ehkäisevä toimeentulotuki vuoden ajalta,
- Sosiaali- ja terveydenhuollon erityiskustannuksia sekä muita erityiskustannuksia enintään 10 vuoden ajalta,
- Paluumuuton tukeminen
- Alaikäisten, ilman huoltajaa tulleiden oleskeluluvan saaneiden turvapaikanhakijoiden sijoittamisesta perheryhmäkotiin, muuhun asuinyksikköön sekä perhehoidosta, asumisen tukipalveluista ja muista lastensuojelun palveluihin rinnastettavista toimenpiteistä kunnalle aiheutuneet kustannukset siihen saakka, kunnes nuori täyttää 23 vuotta.
- Ihmiskaupan uhrille annetuista palveluista ja tukitoimista aiheutuvia kustannuksia
- Sodissa vapaaehtoisina palvelleista henkilöistä aiheutuvia kustannuksia

Kunnalle korvataan todellisten kustannusten mukaan:

- Vastaanottoon varautumisen kustannuksia
- Muita erityiskustannuksia
- Ihmiskaupan uhrille annetuista palveluista ja tukitoimista aiheutuvia kustannuksia

Kunnat ja hyvinvointialueet voivat hakea korvausta kahden vuoden kuluessa jälkikäteen, mikä aiheuttaa vaihtelua määrärahan kulumiseen.

Momentin 32.50.30 määrärahan lisäksi pakolaisten vastaanottoa kuntiin tuetaan työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalle SM:n momentilta 26.01.26 osoitettavalla EU:n turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahaston (AMIF) uudelleensijoittamisen erillismäärärahalla. Vuoden 2026 talousarvioesityksessä työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalle on esitetty 3,675 milj. euroa. Vuonna 2026 määrärahasta tuetaan kuntiin ohjaamisen kotoutumislain mukaisten korvausten lisänä myönnettävin valtionavustuksin, jotka kohdennetaan kiintiöpakolaisten, turvapaikkamenettelyssä oleskeluluvan saaneiden ja kotikunnan saaneiden tilapäistä suojelua saavien vastaanottoon sekä kotoutumisen tukeen kunnissa ja hyvinvointialueilla.

1.1.1 Määrärahaan mitoituksessa huomioon otetut muutokset

Momentin 32.50.30 piirissä arvioidaan olevan lähes saman verran henkilöitä vuonna 2026 kuin vuonna 2025. Noin kolme neljäsosaa momentin piirissä olevista henkilöistä vuonna 2026 arvioidaan olevan tilapäistä suojelua saavia ukrainalaisia. Tilapäistä suojelua saavien ukrainalaisten määrän momentin piirissä arvioidaan kääntyvän merkittävään laskuun vuodesta 2027 alkaen, mikä laskee myös määrärahatarvetta.

Määrärahojen merkittävä lasku vuonna 2026 johtuu pääosin siitä, että momentilta ei enää makseta perustoimeentulotukea vuonna 2026 ja täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen kustannuksia korvataan hyvinvointialueille yhden vuoden ajalta aiemman kolme vuoden sijaan. Vuoden 2025 täydentävässä talousarviossa perustoimeentulotuen maksuun tarkoitettuja määrärahoja siirrettiin momentille 33.10.57 (Perustoimeentulotuki) 112,5 miljoonaa euroa ja 4,1 miljoonaa euroa momentille 28.89.31 (Hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen rahoitus).

Hallituksen päätösperusteiset toimet laskevat momentin määrärahoja vuonna 2026 arviolta noin 78 miljoonalla eurolla verrattuna hallituskauden alkuun. Suurin osa päätösperusteisista toimista vaikutti momentin määrärahoihin jo vuonna 2025, joten edellisvuoteen nähden vaikutus määrärahoihin on pieni. Hallituskauden alkuun nähden määrärahoja laskevat vuonna 2026 laskennallisten korvausten leikkaus (- 52 000 000 euroa), pakolaiskiintiön lasku 500 henkilöön (- 16 000 000 euroa), kotoutumiskoulutuksen hintatason tarkastus (- 6 100 000 euroa), tulkkauskustannusten korvaustason lasku (- 3 100 000 euroa) ja aikuistumisen tuen yläikärajan alentaminen 23 vuoteen (- 800 000 euroa).

1.2 Kotoutumisen ja työvoiman maahanmuuton edistäminen (mom. 32.50.03, siirtomääräraha 2 v)

Kotoutumisen ja työvoiman maahanmuuton edistämiseen esitetään momentille 32.50.03 noin 2,1 milj. euroa. Määrärahassa on vähennystä 0,5 milj. euroa vuoden 2025 varsinaiseen talousarvioon verrattuna ja 0,1 milj. euroa vuoden 2025 täydentävään talousarvioon verrattuna.

Momentin 32.50.03 määrärahaa käytetään mm. kotoutumisen ja työllisyyden edistämiseen. Kotoutumispolitiikka perustuu kielen oppimiseen, työntekoon sekä suomalaiseen yhteiskuntaan perehtymiseen ja sen sääntöjen noudattamiseen. Kotoutumisen mahdollistaminen molemmilla kotimaisilla kielillä varmistetaan. Maahanmuuttajien työllistymistä ja mukaanpääsyä suomalaiseen yhteiskuntaan tuetaan maahanmuuttajien kielitaitoa ja ammatillisia valmiuksia vahvistamalla sekä yhteiskunnan tuntemusta ja osallisuutta edistämällä. Maahanmuuttajien omaa vastuuta kotoutumisesta sekä kotoutumista edistävien palveluiden velvoittavuutta lisätään.

Työ- ja elinkeinoministeriössä vahvistetaan kotoutumisen tilan ja kotoutumisen edistämisen tietopohjaa ja kehitetään tuloksellisuuden arviointia ja seurantaa yhteistyössä KEHA-keskuksen kanssa.

Maahanmuuttajien kotoutumista tehostetaan ja nopeutetaan sekä työvoiman maahanmuuttoa sujuvoitetaan (1,8 milj. euroa). Kotoutumislakiin ja -järjestelmään tehdään korjaukset, joissa painopistettä siirretään tulijan oikeuksia painottavasta järjestelmästä tulijan velvollisuuksia ja omaa vastuuta painottavaan järjestelmään. Maahanmuuttajien työllistymistä vahvistetaan mm. edistämällä kotoutumispalveluihin kuuluvan kielikoulutuksen saatavuutta joustavasti myös työpaikoilla. Lisäksi toteutetaan erilaisia toimenpiteitä (ml. mahd. valtionavustukset) sujuvan ja eettisesti kestävän työvoiman maahanmuuton edistämiseksi. Ruotsinkielisen kotoutumisen edistämiseksi jaetaan valtionavustusta (0,3 milj. euroa).